

Digitalizácia kultúrneho dedičstva a autorské právo

Pracovný preklad stanoviska Európskej komisie k autorskému právu

Nová Európska komisia stanovila modernizáciu pravidiel autorského práva EU za jednu zo svojich prvých priorít (v kontexte vytvorenia skutočne jednotného digitálneho trhu). Inštitúcie kultúrneho dedičstva sú dôležitým, hoci často prehliadaným partnerom v autorskoprávnom systéme. Tým, že spája viac ako 1700 členov v Europeana Network a 3500 poskytovateľov dát, Europeana predstavuje najrozsiahlejšiu sieť inštitúcií kultúrneho dedičstva a odborných pracovníkov naprieč Európou. Z hľadiska Europeana Network súčasťou nadchádzajúceho úsilia o modernizáciu pravidiel autorského práva EU musia byť nasledujúce prvky:

V súlade s požiadavkami užívateľov **inštitúcie kultúrneho dedičstva podporujú potrebu harmonizovať systém európskeho autorského práva**. Súčasný systém s radom prevažne voliteľných výnimiek a obmedzení vytvára právnu neistotu a robí tak cezhraničnú spoluprácu zbytočne zložitou. Znamená to, že občania a inštitúcie v niektorých členských štátoch majú iné práva a prístup ku kultúre v porovnaní s tými v iných členských štátoch. Táto situácia vytvára zbytočné trenie (náklady) a podkopáva podporu autorského práva medzi občanmi.

Osobitná úloha inštitúcií kultúrneho dedičstva je uznaná v smernici o informačnej spoločnosti, ktorá pripúšťa dve špecifické výnimky v prospech múzeí, knižníc a archívov. Bohužiaľ obe výnimky sú zastarané a nie sú v súlade s prevádzkovými požiadavkami inštitúcií kultúrneho dedičstva, ktoré považujú za svoju úlohu poskytovať on-line prístup k svojim zbierkam.

Inštitúcie kultúrneho dedičstva sa nachádzajú uprostred najzásadnejších zmien v tom, ako uchovávať svoje zbierky a poskytovať k nim prístup. Digitalizácia poskytuje príležitosti ako urobiť zbierky prístupnejšími, osloviť nové publikum a umožniť im prístup ku zbierkam novými spôsobmi. Zároveň sú mnohé z týchto príležitostí obmedzené systémom autorského práva, ktorý bol zmenený pred tým, než tieto možnosti vznikli.

Ustanovenie článku 5 ods. 2 písm. c) smernice o informačnej spoločnosti (InfoSoc) ^{1/} dovoľuje „verejne prístupným knižniciam, vzdelávacím zariadeniam alebo múzeám, alebo archívom“ podniknúť „špecifické úkony rozmnožovania“, ktoré „nie sú za účelom priameho alebo nepriameho ekonomického alebo obchodného prospechu“, bez toho, aby museli získať povolenie od držiteľov práv. **Tento článok musí byť rozšírený tak, aby boli dovoľené všetky úkony rozmnožovania diel v zbierkach oprávnených inštitúcií (vrátane hromadnej digitalizácie), ktoré nie sú pre priamy alebo nepriamy ekonomický alebo obchodný prospech.** Digitalizácia diel, ktoré už sú obsiahnuté v zbierkach týchto inštitúcií, nie je v rozpore s bežným užitím týchto diel ich držiteľmi práv, pričom sa môže očakávať, že všetci držiteľia práv budú mať z digitalizácie kultúrneho dedičstva prospech. Navyše je tiež potrebné, aby ustanovenie článku 5 ods. 3 písm. n) smernice o informačnej spoločnosti bolo aktualizované a jeho záber bol rozšírený. Súčasná výnimka dovoľuje

^{1/} [Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2001/29ES z 22. mája 2001 o zosúladení niektorých aspektov autorských práv a s nimi súvisiacich práv v informačnej spoločnosti](#)

inštitúciám sprístupňovať „diela v ich zbierkach“, ktoré „nie sú predmetom kúpnych alebo licenčných podmienok“, „pre účely výskumu alebo súkromného štúdia, jednotlivcom zo strany verejnosti prostredníctvom k tomu určených terminálov v ich objektoch“, bez toho, aby získali povolenie od držiteľov práv.

Občania očakávajú, že sa môžu zoznamovať so zbierkami inštitúcií kultúrneho dedičstva on-line zo svojich vlastných zariadení. Obmedzovať výnimku zameranú na umožnenie výskumu a súkromného štúdia na vyhradené terminály v objektoch inštitúcií je anachronické vo svete, kde občania majú celkový prístup k internetu skoro odšadiaľ. **V tomto svetle výnimka potrebuje rozšírenie tak, aby dovoľila on-line prístup k tým dielam v zbierkach inštitúcií kultúrneho dedičstva, ktoré už nie sú k dispozícii prostredníctvom komerčných kanálov, alebo ktoré nie sú inak aktívne spravované svojimi držiteľmi práv.**

V rámci konzultácie Európskej komisie k prieskumu pravidiel autorského práva EU držiteľia práv a ich zástupcovia vyjadrili obavy, že rozšírenie záberu tejto smernice by umožnilo inštitúciám kultúrneho dedičstva, aby s nimi vstúpili do nekalej súťaže. Pokiaľ možnosť poskytnúť on-line prístup je obmedzená na diela, ktoré už nie sú v komerčnom obehú (vrátane dostupných pre licencovanie prostredníctvom agentúr a kolektívnych správcoú), aktivity inštitúcií kultúrneho dedičstva umožnené výnimkou by boli doplnkom aktivít tvorcov, nakladateľov a vydavateľov a iných držiteľov práv.

Tvorcovia a nakladatelia/vydavatelia	Inštitúcie kultúrneho dedičstva
vytvárajú tvorivé diela a zapájajú sa do ich prvotného využitia (musia byť chránené pred nekalou súťažou právom ©)	zaisťujú, aby tvorivé diela, ktoré už nie sú komerčne využívané, zostali k dispozícii verejnosti (umožnené výnimkami z práva ©)

Súčasnú výnimku v smernici o informačnej spoločnosti neumožňujú inštitúciám kultúrneho dedičstva, aby túto úlohu vykonávali on-line. Dôslednou aktualizáciou týchto výnimiek môže EU zaistiť, aby všetci občania Európy boli schopní využívať bezprecedentný prístup k plnému bohatstvu nášho zdieľaného kultúrneho dedičstva bez toho, aby sa spôsobila ujma držiteľom práv, ktorí nie sú obmedzení vo svojej schopnosti zhodnocovať svoje diela.

Na záver, existuje tiež potreba mať jasné pravidlá pre e-požičiavanie, a to oddelene od rozšírených výnimiek popísaných vyššie. Taká nová výnimka by mala dovoliť knižniciam elektronicky požičiavať všetky diela obsiahnuté v ich zbierkach (či už sú na trhu dostupné, alebo nie), pokiaľ zaplatí kompenzáciu ich držiteľom práv.

Kontakty/d'alsie informácie: Paul Keller (pk@kl.nl) a Julia Fallon (julia.fallon@europeana.eu)

Poznámka: ide o komparatívny preklad materiálu Digitization of cultural heritage and copyright, ktorý publikovala European Foundation a následne Z. Matušík v e-časopise Ikaros č. 2 (2015)

1/ Digitization of cultural heritage and copyright
http://ikaros.cz/images/201502/digitization_and_copyright.pdf

2/ MATUŠÍK, Zdeněk. Digitalizace kulturního dědictví a autorské právo : pracovní překlad stanoviska Evropské komise k autorskému právu. *Ikaros* [online]. 2015, ročník 19, číslo 2 [cit. 2015-03-09]. urn:nbn:cz:ik-17447. ISSN 1212-5075. Dostupné z: <http://ikaros.cz/node/17447>